

дотримання академічної доброчесності є однією з основних політик в ЗВО, зокрема в ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Література:

1. Академічна доброчесність. URL: <http://pnpu.edu.ua/academic-dobro>_(дата звернення: 03.09.2024)
2. Відбувся методичний семінар з академічної доброчесності для магістрантів факультету технологій та дизайну <http://pnpu.edu.ua/news/vidbuvsvya-metodychnyj-seminar-z-akademichnoyi-dobrochesnosti-dlya-magistrantiv-fakultetu-tehnologij-ta-dyzajnu.html>_(дата звернення: 03.09.2024)
3. Закон України «Про освіту». 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>_(дата звернення: 03.09.2024)
4. Кодекс академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (нова редакція). URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/kodeks-akademichno%D1%97-dobrochesnosti-pnpu-imeni-v.-g.-korolenka.pdf>_(дата звернення: 03.09.2024)
5. Урочисте підписання декларації академічної доброчесності на факультеті філології та журналістики 17 жовтня 2023 р. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/urochyste-pidpysannya-deklaracziyi-akademichnoyi-dobrochesnosti-na-fakulteti-filologiyi-ta-zhurnalistyky-2.html>
6. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Пер. з англ. The Fundamental Values of Academic Integrity», видання друге. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Тедді Фішман. Університет Клемсон. 1999. 39 с. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integ-Values-Ukr.pdf>_(дата звернення: 03.09.2024)
7. Якість освіти в ПНПУ імені В. Г. Короленка очима здобувачів освітнього ступеню «бакалавра» 2024. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/yakist-osvity-v-pnpu-imeni-v.-g.-korolenka-ochyma-zdobuvachiv-osvitnogo-stupenyu-%C2%ABbakalavr%C2%BB-2024.pdf>_(дата звернення: 03.09.2024)
8. Якість освіти очима здобувачів ОС магістр 2023-2024 н.р. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/yakist-osvity-ochyma-zdobuvachiv-os-magistr-23-24-n.r..pdf>_(дата звернення: 03.09.2024)

ПОЗИВНИЙ ЯК РІЗНОВИД ОНІМА В РОМАНІ «ІЛОВАЙСЬК» Є. ПОЛОЖІЯ

Ніколашина Т. І.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
t.nikolashina@ukr.net*

«Іловайськ» – роман про війну 2014 року на Сході України та про «Іловайський котел», побудований на реальних подіях, у якому серед героїв, що мають реальних прототипів, живуть, здійснюють подвиги та помирають вигадані персонажі. Серед вражаючих історій про мужність, братерство, самопожертву має місце і державна зрада. Захисники на Сході жили за рахунок волонтерів, влада приховувала справжню кількість втрат на війні, а пошуком загиблих займалася організація «Чорний тюльпан». Є окрема новела про те, чого коштувало знайти мамі загиблого сина, тіло якого вона хоче забрати з окупованої території.

Мета наукової розвідки – дослідити позивні в романі «Іловайськ» Є. Положія.

Фактичний матеріал дібрано методом суцільної вибірки, розглянуто 38 позивних, застосовано описовий і квантитативний методи дослідження.

В усному мовленні персонажі часто послуговуються неофіційними назвами, у ролі яких функціують позивні. Такі оніми є необхідним елементом найменувань людей у

закритій обмеженій структурі, особливо під час проведення воєнних дій, позивний – це безпека життя бійця, його родини.

Позивний добирається бійцю прямо чи метафорично за його індивідуальними, особистими рисами (зовнішніми чи внутрішніми), або внаслідок якихось асоціацій чи подій.

У романі майже всі персонажі мають позивні, а це бійці 21-го добровольчого батальйону: «Донбас», «Дніпро-1», «Миротворець», «Херсон», «Дніпро-2», «Кривбас», «Самооборони», «Правого сектору» та інші. «У позивних є щось пацаняче, несерйозне», – констатує автор Євген Положій. «У дворах і на вулицях в дитинстві кожен хлопець мав прізвисько. І водночас позивний – начебто як відголосок шпигунського серіалу, таємної підпільної боротьби, пелена секретності, яка покриває життя. Хоча взагалі-то позивні потрібні передусім для особистої безпеки бійця та безпеки їхньої родини – у батальйоні багато хлопців було із самого Донбасу. У них на окупованій території залишилися родини, майже в кожного – батьки. Так що позивний – це не просто гра, він – як вузлик, що зв'язує дві мотузочки, два життя: мирне й воєнне» [1, с. 23].

Позивний – це різновид власного імені, з розвинутою семантичною структурою, що використовується в у художньому тексті як аналог власного імені.

Позивні в романі «Іловайськ» найрізноманітніші: *Бішут, Артист, Академік, Шульц, Скіф, Дід, Посмішка, Мороз, Штірлиц, Мир, Дрин, Мері, Вітер, Яр, Куц, Іраклій, Крим* та ін. За кожним із них боєць зрісся, як із рідним іменем. Більшість із них і померли із позивним. Є лише декілька героїв роману, доля яких проходить через увесь твір, це *Грег* – із «Дніпра-1», *Грім* та медсестра *Мурка* із «Донбасу».

Позивний *Грег* утворився від чоловічого імені грецького походження *Григорій*, має однокомпонентний склад. Саме цей герой постійно бере найбільшу участь у військових операціях, напр.: «При собі *Грег* залишив гранату – так, про всяк випадок» [1, с. 21].

Простежено походження позивного *Шева*. Цей позивний є скороченням від прізвища *Шевченко*, яке в Україні є найбільш розповсюдженим. Цей боєць завжди цитував *Тараса Григоровича Шевченка* і навіть був схожим на свого тезку, хмурич чоло і викрикував: «Встане правда!» [1, с. 25]. Побратимам іноді здавалося, що поруч з ними і справді воює реінкарнований *Кобзар*.

У романі «Іловайськ» представлено воїна із позивним *Мирний*, який він узяв із географічної мапи, оскільки бабуся бійця жила в однойменному селі Одеської області під назвою *Мирне*. Пор.: «Ось спить *Мирний*, зовсім хлопчисько, не знаю навіть, скільки йому років...», «Що привело *Мирного* і сотні таких же, як він, хлопчаків, сюди?» [1, с. 24]. За аналогією обрано позивний *Сніжок*: «...стояв і *Слава Сніжок* – тому що зі *Сніжного* – тридцятирічний учитель російської мови і літератури, який залишив удома, під сепаратистами, дружину і двох дітей...» [1, с. 12].

У романі боєць із позивним *Автобус*, такий антропонім він отримав тому, що був найкращим водієм у батальйоні. Порівняно з ним інші водії – аматори, напр.: «І якщо наряд везе *Автобус*, то в загоні всі знають: буде порядок – машина не зламається, в дорозі не загубимось, в ямі не застрягнемо» [1, с. 46].

Ще одним найбільш уживаним позивним є *Грім*, який походить від явища природи – *грому*, тобто позивний виступає як ім'я-символ. Звук *грому* як і сам персонаж буває різним, від різкого, гучного тріску (як постріл рушниці) до довгого низького гуркоту (гулу). Напр.: «*Грім* вважає, що стріляє людина, яка погано володіє зброєю, можливо підліток або дідуган, але швидше за все це якийсь п'яниця і тому в обстрілах і немає точності й регулярності» [1, с. 30].

У романі бійці із позивними на позначення геометричних назв – це *Синус* та *Косинус*. Обидва бійці закінчували Київський політехнічний інститут (нині Національний технічний університет України). Вони обрали такі позивні заради розваги, аби не забути геометрію. Пор.: «– *Косинусе*, прийом. Це *Синус*, – сьогодні рація звучить

гарно, пощастило», «Синус і Косинус – це позивні двох командирів Нацгвардії», « – Синусе, Косинусе, не вимикайте рацію», «Синус на зв'язку...», «Умикається Косинус...» [1, с. 30].

Автор роману «Іловайськ» приділив значну увагу ще одному герою із позивним *Кабан*. Про нього написаний цілий розділ під назвою «Життя та смерть Сергія Кабана». *Сірий, або Серьога Кабан* отримав такий позивний тому, що за фізичними параметрами він був найбільшим бійцем у загоні і мав досить впертий характер, тобто цей позивний є іменем-характеристикою. «Але в кожному позивному, у кожній новій назві людини, яка змінює спосіб життя і сприймає війну, а разом із новим способом життя і війною – змінює і ставлення до життя і смерті, є не лише звучання, зовнішня сторона, спостереження товаришів або дитячі мрії – *Серьога Кабан* виявився людиною до неможливості впертою» [1, с. 35].

Крім того, підставою для отримання позивного могли бути й звички та вподобання бійців. *Американець* отримав такий позивний, тому що любляв одягатися в усе американське, напр.: «...ось потрапив до сепаратистів у полон, його б по «Лайфньюс» показали Кореспондент: «Який ваш позивний?» *Американець*: «*Американець*». Кореспондент: «Як бачите, це не просто чутки про американських найманців!» [1, с. 41].

Цікавою є історія виникнення позивного *Anic*, що належить капітану з 17-ої бригади, який коробочками командує. Над його значенням розмірковують бійці. Адже з одного боку це ім'я бога плодоріддя в єгипетській міфології, а з іншого – назва ліків з отрути бджоли. Крім цього, бійці пригадують книгу й однойменний фільм «Хмарний атлас», у якому ватажка повстання проти світового порядку звали *Anic* [1, с. 126].

Доволі промовистим є позивний *Академік*, що належить кандидату наук, викладачу вишу, людині надзвичайно дисциплінованій, витривалій та надійній. Напр.: «Іронія долі, – говорить *Академік*, – півроку тому я буквально за п'ятсот метрів від цієї застави, на сусідній вулиці, відкривав філію нашої аграрної академії. А тепер сиджу тут із автоматом в руках» [1, с. 39-40].

Є. Положій у романі «Іловайськ» використовує позивні з метою утаємнення особи бійця, для характеристики героїв за зовнішніми або внутрішніми особливостями, за освітою, фахом, професією, родом занять тощо. У художньому творі репрезентовано позивні: ім'я-вік (*Дід*), ім'я-професія (*Адвокат, Артист, Терапевт*), ім'я-зовнішність (*Кабан, Посмішка*), ім'я-характеристика (*Кішка, Вітерець*), ім'я-символ (*Грім, Anic*), ім'я-асоціація (*Шева, Франко*), ім'я-географічна назва (*Мирний, Крим*).

Література:

1. Положій Є. В. Іловайськ : розповіді про справжніх людей / Є. В. Положій. – Харків : Фоліо, 2015. – 378 с.

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ – ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ

Панін Є.П.

*Комунальний заклад «Одеський навчально-реабілітаційний центр
«Зоресвіт» Одеської обласної ради»
zpanin25@gmail.com*

Актуальність вивчення даної тематики обумовлена сучасним станом перебування України в умовах воєнного стану, ведення бойових дій на території держави що, безумовно, накладає відбиток і на освітню діяльність підростаючого покоління та потребує створення безпечного освітнього середовища. Створення безпечних умов для усіх учасників освітнього процесу є першочерговим завданням засновників і керівників закладів освіти.